

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Економічний факультет
Кафедра економіки, підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

СМАРОВОЗ ЛЕСЯ АНАТОЛІЇВНА

**«Основні напрями зростання ефективності виробництва та
використання кормів»
(на матеріалах господарств Хмельницької області)**

ДИПЛОМНА РОБОТА

Спеціальність 051 «Економіка»

Керівник: д.е.н., професор Місюк М.В.

Рецензент: д.е.н., професор Рудик В.К.

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри економіки,
підприємництва, торгівлі та біржової
діяльності Волощук К.Б.

Оцінка: національна шкала _____

Кількість балів _____ ECTS _____

Секретар ДЕК _____

« _____ » _____ 2017 року

м. Кам'янець-Подільський -2017

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ТА ВИКОРИСТАННЯ КОРМІВ	7
1.1. Сутність та показники економічної ефективності виробництва і використання кормів	7
1.2. Кормовиробництво – основа розвитку тваринництва	18
Висновки до першого розділу	33
РОЗДІЛ 2 ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ТА ВИКОРИСТАННЯ КОРМІВ В ГОСПОДАРСТВАХ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	35
2.1. Сучасний стан та динаміка виробництва кормів	35
2.2 Ефективність виробництва та використання кормів у сільськогосподарських підприємствах	55
2.3 Кормовиробництво в особистих селянських господарствах	67
Висновки до другого розділу	77
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ЗРОСТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ТА ВИКОРИСТАННЯ КОРМІВ	79
3.1. Основні шляхи підвищення ефективності використання кормів	79
3.2. Обґрунтування основних виробничих параметрів галузі на перспективу	88
3.3. Напрями рекструктуризації кормовиробництва	98
Висновки до третього розділу	119
ВИСНОВКИ	121
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	124
ДОДАТКИ	131

ВСТУП

Як галузь аграрного виробництва кормовиробництво має забезпечувати тваринництво достатньою кількістю якісних, збалансованих за вмістом поживних речовин кормів. Основним напрямком розвитку цієї галузі є інтенсифікація, що передбачає вирощування кормових культур і заготівлю кормів при мінімальних затратах енергетичних і трудових ресурсів максимальному виході кормової продукції з одиниці площі та на одну гривню виробничих затрат.

Найважливішою умовою розвитку та підвищення ефективності тваринництва є створення міцної кормової бази, адже рівень продуктивності тварин на 50-80% визначається їх годівлею. На жаль, виробництво кормів як за кількістю, так і за якістю не відповідає потребам тваринництва майже в усіх аграрних підприємствах. Наслідком є низька ефективність використання кормів, їх перевитрата, висока кормомісткість одиниці продукції. Галузь кормовиробництва на сьогодні є технічно і технологічно відсталою, потребує наукового обґрунтування та законодавчого забезпечення її розвитку.

З реформуванням АПК і переходом до ринкових відносин відбулись зміни в структурі посівів кормових культур, заготівлі і використанні кормів. Зменшилось виробництво насіння кормових культур (особливо пасовищних), внесення під їх посіви органічних і мінеральних добрив, послабилась увага до впровадження прогресивних технологій. Зростання попиту населення на продукти харчування тваринного походження ставить підвищені вимоги до кормовиробництва, формування джерел раціонального використання кормів. Сьогодні можна ставити питання про виділення кормовиробництва в окрему спеціалізовану галузь, яка б виробляла якісні корми для тварин.

Проблема інтенсифікації кормовиробництва та підвищення на цій основі ефективності тваринництва потребує детального дослідження з врахуванням особливостей регіонального характеру, економічних, технологічних, соціальних, організаційних та екологічних чинників.

Теоретичні, методологічні та методичні аспекти інтенсивного кормовиробництва, ефективності використання кормів та збільшення на цій основі виробництва продукції тваринництва розглянуті у наукових працях таких відомих вітчизняних і зарубіжних учених економістів-аграрників: С.П. Азізова, А.О. Бабича, Б.М. Батова, П.С. Березівського, П.П. Борщевського, В.Т. Василенка, В.Г. В'юна, Л.В. Галієвої, Д.П. Глуценка, В.В. Гришка, В.П. Долинського, О.І. Зінченка, З.С. Кадюка, І.Т. Кішака, О.А. Лози, М.В. Місюка, Д.С. Приходька, П.П. Проскури, Д.К. Семенди, О.І. Симоненка, М.Л. Толкача, Л.М. Худорлій, В.Ф. Цвігуна, Г.В. Черевка, М.Г. Шульського, А.А. Шутькова, В.А. Юдіної та ін. Проте низка теоретичних, методологічних і методичних проблем залишається малодослідженою і потребує подальшої й поглибленої розробки, особливо стосовно методології і методики визначення показників економічної оцінки кормів та їх ефективного використання у сільськогосподарських підприємствах. Вирішення зазначених проблем дозволить доповнити теоретичні, методологічні й прикладні напрацювання щодо підвищення економічної ефективності кормовиробництва.

Недостатня вивченість проблеми, визначають необхідність подальшого теоретичного та практичного опрацювання, що й свідчить про актуальність дипломної роботи.

Метою дипломної роботи є розробка практичних рекомендацій з підвищення економічної ефективності виробництва та використання кормових ресурсів у сільськогосподарських підприємствах і господарствах населення, а також обґрунтування пропозицій щодо інтенсифікації кормовиробництва.

Для досягнення поставленої мети визначені такі *основні завдання*:

- обґрунтувати основні вимоги до організації кормової бази;
- обґрунтувати методологічні принципи та засади підвищення ефективності кормовиробництва та використання кормових ресурсів;
- уточнити суть та економічний зміст понять "ефективність виробництва", "кормовиробництво" та "ефективність використання";

- проаналізувати систему показників економічної оцінки виробництва і використання кормів в умовах конкретних сільськогосподарських підприємств;
- обґрунтувати напрями збільшення обсягів виробництва та забезпечення тварин кормами;
- здійснити оцінку стану забезпеченості тварин кормами в сільськогосподарських підприємствах;
- розробити підходи до планування потреби у кормах для сільського господарства регіону, а також визначити необхідні обсяги виробництва кормів на перспективу;
- визначити ступінь впливу інтенсифікації кормовиробництва на підвищення економічної ефективності виробництва продукції тваринництва.

Об'єктом дослідження є економічні умови розвитку кормовиробництва та підвищення ефективності використання кормів у сільськогосподарських підприємствах та господарствах населення.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних і прикладних аспектів проблеми підвищення економічної ефективності виробництва та використання кормів.

Методи дослідження. У процесі дослідження для детального вивчення особливостей кормовиробництва як галузі сільського господарства, позитивних і негативних чинників у формуванні системи та підвищенні ефективності виробництва і використання кормових ресурсів застосовано монографічний та абстрактно-логічний методи. Із загальнонаукових використано метод аналізу і синтезу для формування загальних тенденцій розвитку галузі та абстрактно-логічний - для узагальнення результатів дослідження і формулювання висновків. Порівняння показників ефективності виробництва різних видів кормів, типів годівлі тварин здійснювали з використанням статистико-економічного методу, зокрема порівняння. Для виявлення взаємозалежності між продуктивністю тварин у сільськогосподарських підприємствах та забезпеченістю кормами

використано метод статистичних групувань і кореляційно-регресійного аналізу.

Наукова новизна одержаних результатів. Дослідження економічної ефективності виробництва і використання кормових ресурсів дозволено одержати наступні елементи наукової новизни:

- сутність понять «кормовиробництво», «кормова база», систему основних і додаткових показників ефективності виробництва і використання кормів та критерії її оцінки в сільськогосподарських підприємствах;
- визначено систему чинників впливу на ефективність кормовиробництва в сільськогосподарських підприємствах;
- обґрунтовано наукові засади формування та функціонування ринку кормів, що передбачають розробку і реалізацію чіткої довгострокової стратегії розвитку кормовиробництва.

Інформаційною основою дослідження стали дані первинного бухгалтерського обліку, річні звіти сільськогосподарських підприємств, офіційні матеріали Державного комітету статистики України, Головного управління статистики у Хмельницькій області, спеціальна наукова та довідкова література, законодавчі та нормативні акти.

Апробація результатів дипломної роботи. Основні результати дипломної роботи розглянуті на міжнародній науково-теоретичній інтернет-конференції молодих науковців та студентів.

Обсяг та структура дипломної роботи. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків і викладена на 128 сторінках комп'ютерного тексту, містить 24 таблиць, 12 рисунків, 2 додатки та 80 джерела.

ВИСНОВКИ

При здійсненні теоретичних узагальнень тенденцій розвитку кормовиробництва та визначення основних чинників, що впливають на його ефективність, запропоновано підходи до здійснення економічної оцінки виробництва й використання кормів у сільськогосподарських підприємствах і господарствах населення. Одержані результати свідчать про досягнення поставленої мети, виконання завдань дослідження і дають підстави для таких висновків.

1. Кормовиробництво є багатогранною, але на сьогодні найбільш відсталою галуззю в технічному і технологічному плані. Вона потребує значних інвестицій, впровадження досягнень сучасної науки і техніки, залучення значних матеріальних і трудових ресурсів. Особливістю кормовиробництва є його належність до всіх трьох сфер агропромислового комплексу - ресурсної (корми виступають засобами виробництва (предметами праці) продукції тваринництва); безпосереднього виробництва (вирощування, заготівля і зберігання кормів); галузей переробки сільськогосподарської продукції (виробництво комбикормів), - а тому воно виконує функції, властиві кожній з них.

2. Обґрунтовано, що підвищення ефективності виробництва та використання кормів у сучасних умовах вимагає пошуку внутрівиробничих резервів, які формуються під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників. В результаті дослідження проведено моніторинг чинників впливу на ефективність кормовиробництва, які мають техніко-технологічний, організаційно-економічний та природноекономічний характер.

3. Вважаємо, що низька ефективність кормовиробництва зумовлена також неналежною державною підтримкою, низькою матеріально-технічною забезпеченістю галузі тваринництва та комбикормових підприємств. Галузь кормовиробництва потребує наукової, економічно обґрунтованої державної програми розвитку, єдиного координаційного органу з питань організації ефективної діяльності, особливо в комбикормовій промисловості. У кожному

господарстві доцільно розробити і втілити програму виробництва і використання кормів, яка б містила найсучасніші дані про потреби тварин у кормах.

4. Під терміном "кормова база" ми розуміємо джерела надходження кормів, їх склад, кількість та якісні характеристики. Систему кормовиробництва трактуємо як комплекс технічних, технологічних, екологічних та організаційно-економічних заходів, спрямованих на зміцнення кормової бази, ефективне використання земельних, матеріально-технічних, трудових і фінансових ресурсів, удосконалення процесів виробництва кормів, що забезпечує збільшення виробництва конкурентоспроможної продукції тваринництва, зниження затрат праці та засобів виробництва, підвищення ефективності використання вкладених ресурсів. Необхідною умовою підвищення ефективності кормовиробництва є використання ресурсощадних та екологічно безпечних технологій, наукових досягнень, удосконалення форм організації виробництва і праці, міжгосподарської кооперації і агропромислової інтеграції.

5. Розвиток ринкових відносин об'єктивно вимагає виділення кормовиробництва у спеціалізовану галузь, де корми стануть товаром як і інші види сільськогосподарської продукції, з проміжного продукту перетворюються на кінцевий. Це у свою чергу визначить нові підходи до впровадження інновацій, створить якісно нові джерела одержання ресурсів на інтенсифікацію та індустріалізацію галузі.

6. Основою підвищення ефективності кормовиробництва, галузі тваринництва та економіки сільськогосподарських підприємств загалом повинно стати формування і функціонування ринку кормів. Основним ціноутворювальним чинником вважаємо матеріальні і трудові затрати на одиницю кормової продукції за видами. Необхідність формування ринку кормів зумовлена: неможливістю самозабезпечення низки господарств повноцінними кормами через нестачу грошових або трудових ресурсів; обмеженістю земельних угідь, особливо у господарствах населення; низькою

якістю вирощених і заготовлених кормів у господарстві; існуванням можливості купівлі дешевших кормів поряд з економічною недоцільністю їх виробництва у власному господарстві через великі витрати.

7. У результаті узагальнення досвіду діяльності вітчизняних і зарубіжних інтегрованих структур встановлено, що ефективність виробництва кормів значно підвищується у разі інтегрування підприємств. Програма інтеграції повинна базуватись на: спеціалізації та економічних взаємозв'язках з урахуванням природно-економічних умов конкретних регіонів; виборі ефективних форм інтегрування; розробці та удосконаленні економічного механізму взаємовідносин між учасниками інтеграційного процесу. Взаємовигідність партнерських інтегрованих відносин зумовлена передусім значною кількістю компонентів, необхідних для виготовлення комбікормової продукції, Ефективність виробництва комбікормів значно підвищується за інтегрування підприємств у корпорації, компанії, агрофірми, асоціації тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агій В., Нодь Ф. До обговорення проекту Закону України «Про корми» // Тваринництво України. - 2006. - № 2. - С. 5-6.
2. Агропромисловий комплекс України: Стан, тенденції та перспективи розвитку: Інформ.-аналітичний зб. / За ред. П.Т. Саблука та ін. - Вип. 5. - К.: ІАЕ, 2002. - 647 с
3. Алтухов А. Пути повышения рентабельности производства зерна // АПК: экономика и управление. - 2008. - №2. - С. 11-14.
4. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств. - К.: КНЕУ. -2002.-622 с.
5. Андрущенко А.М. Підвищення економічної ефективності діяльності сільськогосподарських виробничих кооперативів // Економіка АПК. - 2006. - №8.-С. 60-63.
6. Бабич А.О., Забродський О.Є., Табенський І.Й. Кормовиробництво - спеціалізована галузь. - К.: Урожай, 1986. - 184 с
7. Бабич О.А. Кормова база і продуктивність тваринництва - К.: Урожай, 1972.-135 с
8. Бабич О.А. Світові земельні, продовольчі і кормові ресурси. - К.: Аграрна наука, 1996.-571 с
9. Бабич-Побережна А.А. Споживання білка населенням світу // Економіка АПК.-2006. -№1.-С. 140.
10. Базилевич В.Д. Економічна теорія: політекономія. - К.:Знання-Пресс, 2006.-246 с
11. Батов Б.М. Використання інтенсивних технологій вирощування кормових культур // Економіка АПК. - 2003. - №6. - С. 51-53.
12. Батов Б.М. Ефективність запровадження оренди у кормовиробництві // Економіка АПК. - 2003. - №4. - С. 42-46.
13. Батов Б.М. Шляхи підвищення економічної ефективності використання природних кормових угідь // Економіка АПК. - 2002. - №9. - С. 31-37.
14. Березівський П. Економічна ефективність скотарства та шляхи її

- підвищення. - Львів: Українські технології, 1998. - С.105.
15. Березівський П.С, Березівський З.П. Скотарський підкомплекс АПК Львівщини. - Львів: Українські технології, 2000. - С 123.
 16. Березівський П.С. Ефективність виробництва і формування ринку продукції скотарства в Карпатському регіоні. - Львів: Українські технології, 1998. - 254 с
 17. Біттер О. Рівень життя сільського населення: проблеми і перспективи: Монографія. - Львів: Українські технології, 2005. - 288 с
 18. Бодур И.Д. Экономическая эффективность и организация кормопроизводства. - Кишинев: Штиинца, 1985. - С. 68-69.
 19. Бондарчук І. Інтенсивний кормовий гектар - основа збільшення і підвищення ефективності виробництва тваринницької продукції // Економіка України. - 1989. - № 7. - С 60-63.
 20. Борщевський П.П., Князев СІ. Актуальні проблеми науково-технічного розвитку борошномельно-круп'яної та комбікормової промисловості України // Стратегія економічного розвитку України: Наук. зб. - Вип. 2(9) / Голов, ред. О.П. Степанов. - К.: КНЕУ, 2002. - С. 373-384.
 21. Буздяк О.С Ефективність функціонування тваринництва Вінниччини // Економіка АПК. - 2007. - №12. - С 52-56.
 22. Бурачек І.В. Розвиток виробничої кооперації в сільському господарстві України // Економіка АПК. - 2005. - №1. - С. 31-37.
 23. Бурлака Н.І. Економічна характеристика польового кормовиробництва // Корми і кормовиробництво. - Вип. 47. - 2001. - С 295-296.
 24. Бурлака Н.І., Цвігун В.Ф. до питання методики оцінки якості кормів // Корми і кормовиробництво. - Вип. 47. - 2001. - С 258-259.
 25. Василенко В.Т. Шляхи підвищення економічної ефективності виробництва кормів в умовах Центрального Лісостепу України // Економіка АПК. - 1995. - №7. - С 61-65.

26. Васирина О.Р., Зеліско Н.Б. Вдосконалення матеріально-технічної бази кормо виробництва // Екологічні, технологічні та соціально-економічні аспекти ефективного використання матеріально-технічної бази АПК: Матеріали Міжнар. наук.-практ. форуму, 17-18 вересня 2008 року. - Львів: Львів, нац. агроуніверситет, 2008. - С.236-240.
27. Васильчак С.В. Теоретико-методологічне обґрунтування розвитку спеціалізації аграрного виробництва в умовах ринку // Економіка АПК. - 2005.-№9.-С. 119-121.
28. Васин В.Г., Ельчанинова Н.Н., Васин А.В. Актуальные вопросы кормопроизводства в Самарской области // Полеводство и луговое хозяйство. 2004. - С. 24-26.
29. Ватаманюк З. Г., Панчишин СМ. та ін. Економічна теорія: макро та мікроекономіка: Навч. Посіб. - К.: Видавничий дім "Альтернативи", 2001. -Розд. 1,2.
30. Вергун М.Г. Стан та використання матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств // Економіка АПК. - 2005. - №10. - С. 23-29.
31. Виробництво продукції рослинництва. Статистичний збірник - Львів: ГУС у Львівській обл., 2007. - 98 с.
32. Виробництво продукції тваринництва. Статистичний збірник - Львів: ГУС у Львівській обл., 2007. - 116 с.
33. Витрати кормів худобі та птиці в 2002 році. - Київ: Державний комітет статистики України, 2003.- 29 с
34. Витрати кормів худобі та птиці в 2004 році. — Київ: Державний комітет статистики України, 2005.- 30 с
35. Вітвицький В.В., Голик В.М., Фурса М.І. Наукові аспекти розвитку нормативних систем у тваринництві // Економіка АПК. - 2003. - №4. - С. 17-22.
36. Гайдуцький П.І. Розвиток багатоукладного господарювання та конкурентоспроможного агропромислового виробництва // Економіка

- АПК. -2001.- №4.- С. 19-23.
37. Глущенко Д. Оптимізація організаційно-економічних показників кормо виробництва // Тваринництво України. - 2000. - №4. - С. 22-23.
 38. Глущенко Д.П. Эффективность оптимизации интенсивного кормопроизводства // Достижения науки и техники АПК. - 1999. - №8. - С. 21-25.
 39. Гноєвий В.І., Гноєвий І.В., Познякова З.М. Ефективність використання силосу із зернофуражних культур з підвищеним вмістом сухої речовини в раціонах телиць // Корми та кормо виробництво, 2001. - Вип. 47. - С. 227- 230.
 40. Гойчук О.І. Продовольча безпека України: стан і проблеми // Аграрний вісник Причорномор'я. - 2003. - №22. - С 109-113.
 41. Головне управління статистики у Львівській області. Про стан тваринництва у сільськогосподарських підприємствах області на 1 січня 2008 р. // Статистичний бюлетень. - 58 с
 42. Грінчук Л.К. Особливості формування системи управління агропромисловим виробництвом в регіоні на інноваційній основі // Економіка АПК. - 2007. - №9.- С. 3-5.
 43. Демиденко Л.М. Основні особливості матеріальних потоків кормо виробництва // Тези наукової конференції / редкол. : П.Г. Копитко (відп. ред.) та ін. - Умань, 2008. - Ч. 2. - С 208-209.
 44. Дем'яненко С, Свідерська І. До питання про стратегію розвитку аграрної політики України // Економіка України. - 2004. - №9. - С. 67-72.
 45. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року // Економіка АПК. - 2007. - №11. - С. 3-55.
 46. Джугостранська Н.В. Інтенсифікація галузей тваринництва - необхідна вимога сьогодення // Аграрний вісник Причорномор'я. - 2003. - №22. - С. 612-616.
 47. Довідник по плануванню сільськогосподарського виробництва / Упорядник і керівник авт. колективу І.О. Никифорук. - К.: Урожай, 1980.

-360 с.

48. Дозорова Т., Дозоров А. Повышение эффективности кормопроизводства // Полеводство и луговое хозяйство. - 2000. - С. 61.
49. Долинський В.П. Аналіз господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. - К.: Вища школа, 1999. - 164 с
50. Долинський В.П. Кормовиробництво в Україні: стан і перспективи // Економіка АПК. -1996. -№6.-С 66-75.-185
51. Економіка сільського господарства : Підручник / За ред. В. Павчака, Івануха, В. Поплавського. - К.: Вища шк., 1990. - 398 с: іл.
52. Економіка сільського господарства: Підручник / За ред. В.П. Мертенса, В.І. Мацибора, Л.Ф. Жигало - К.: Урожай, 1995. - 288 с: іл.
53. Економічна енциклопедія: У 3-х томах. / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. - Т. 1. - А-К. - К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 864 с
54. Економічна теорія: Політекономія / За ред.. Базилевича В.Д. - К.: Знання- Прес, 2008.-719 с.
55. Економічний довідник працівника сільського господарства / Упоряд. Палій А.Р. - К.: Політвидав України, 1985. - 255 с
56. Заде Л.А. Понятие лингвистической переменной и его применение к принятию приближенных решений. - М.: Мир, 1976.
57. Задоя А.О. Мікроекономіка: курс лекцій та вправи: Навч. посібник. 3-є вид., випр.. - К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. - 212 с.
58. Здоровцов О.І., Касьянов Л.І., Мацибора В.І., Шиян В.Й. Економіка сільського господарства. - К. : УСГА, 1993. - 320 с.
59. Зеліско Н.Б. Ефективність використання кормів // Вісник Львівського державного аграрного університету: Економіка АПК. - Львів: ЛДАУ, 2005.-№12.-С 351-355.
60. Зеліско Н.Б. Забезпеченість тварин кормами у сільськогосподарських підприємствах // Аграрна наука - виробництво: Тези доповідей V державної науково-практичної конференції, м. Біла

- Церква, 23-25 листопада 2006 р. Ч. 2. - Біла Церква, 2006. - С 31.
61. Зеліско Н.Б. Проблеми виробництва та використання кормів у Львівській області // Вісник Львівського державного аграрного університету: Економіка АПК. - Львів: ЛДАУ, 2006. - №13. - С 452-455.
 62. Зеліско Н.Б. Проблеми функціонування ринку кормів в Україні // Матеріали II Міжнародного Форуму молодих вчених «Ринкова трансформація економіки постсоціалістичних країн: стан, проблеми, перспективи». У трьох томах. Т. 2. - Харків: ХНТУСГ. - 2008. - С.195-196.
 63. Зінченко О.І. Кормовиробництво: Навчальне видання. - К.: Вища освіта, 2005.-448 а: іл.
 64. Зрібняк Л.Я. та ін. Організація і планування сільськогосподарського виробництва / Л.Я. Зрібняк, М.Г. Полозенко., Т.Д. Короповська; За аг. Ред.. Л.Я. Зрібняка. - К.: Вища шк. Головне вид-во, 1989. - 350 с, іл.
 65. Іваненко Т.Я. Рейтингова оцінка ефективності вирощування кормових культур // Економіка АПК. - 2007. - №12.- С. 98-102.
 66. Кадюк З., Сибаль Я. Основні резерви збільшення та підвищення економічної ефективності виробництва продукції тваринництва // Вісник Львівського державного аграрного університету: Економіка АПК. - Львів: ЛДАУ, 2005. - №12. - С 284-292.
 67. Калінчик М.В., Толкач М.І. Методичні та практичні аспекти економічної оцінки ресурсозберігаючих технологій у сільському господарстві // Економіка АПК. - 2007. - №11.- С. 86-91.
 68. Кивейша Е.И. Повышение экономической эффективности кормопроизводства. - Минск: Ураджай, 1980. - 247 с.
 69. Кіщак І.Т., В'юн В.Г. Забезпечення ефективної діяльності підприємств комбікормової промисловості // Економіка АПК. — 2002. - №5. - С. 21-27.
 70. Клочан І.А., Клочан В.В. Система показників для аналізу ринку кормів // Аграрний вісник Причорномор'я. - 2003. - №22. - С. 199-204.

71. Лихенко Н.Д. Підходи до ринку кормів. // Економіка України – 2012. - №2. с.21-28
72. Комбікорми як комбінація інвестицій і потенціалу // Пропозиція. — 2002. - № 8-9. - С 76-77.
73. Концепція державної цільової програми створення сприятливих умов для розвитку тваринництва на 2005-2010 роки // Агроінком. - 2004. - № 5-6. - С 10-12.
74. Корінько М.Д. Новий етап реструктуризації м'ясопродуктового підкомплексу України// Економіка АПК, - 1998. - №11. - С. 25-31.
75. Кормова база і продуктивність тваринництва. - К.: «Урожай», 1972. - 135 с
76. Кушнір І.В. Економічна оцінка інтенсифікації виробництва рослинницької продукції в Україні // Економіка АПК. - 2005. -№5.-С28-32.
77. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств // Бухгалтерія в сільському господарстві. - 2001. - №18. - С. 21-42.
78. Місюк М. В. Організаційно-економічний механізм формування і функціонування ринку продукції скотарства та компліментарність його складових / М.В. Місюк // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2012. № 2. С. 18.
79. Місюк М. В. Ринок продукції скотарства : монографія / Місюк М.В. – К.: ННЦ ІАН, 2012. – 330 с.
80. Надворняк Я.М. Шляхи підвищення економічної ефективності виробництва м'яса великої рогатої худоби на Прикарпатті // Економіка АПК. - 2005. - №7. - С. 100-103.